

Jag är stolt över att kallas kulturförrädare"

■ Fakta

- [Hedersmord](#)

FÖR HAIDEH DARAGAHİ ÄR det självklart att de fasansfulla hedersmorden är kulturellt betingade; hon ser dem som den mest extrema följden av de kvinnofientliga värderingar som fortfarande råder inom de kulturer som dominerar i Mellanöstern och i delar av Afrika och Sydamerika.

- Både Pela Atroshi och Fadime Sahindal dog därför att de vägrade att acceptera att männen i deras familjer tog sig rätten att kontrollera deras kroppar och deras sexualitet, säger Haideh Daragahi. Och jag tycker att de svenska feminister är fega som av rädsla för att bli kallade rasister låter bli att höja rösten och fördöma den kulturella röta som årligen dödar tusentals och dagligen plågar miljontals unga kvinnor i världen.

Hon anser att debattörer som Jan Guillou och Kurdo Baksi är blinda. Den förra hävdade i Aftonbladet att det är rasism att leta efter kulturella motiv till hedersmord. Den senare skrev i Expressen att orsakerna till morderna på Pela Atroshi och Fadime Sahindal inte ska sökas i den kurdiska kulturen utan i "det förhatliga, globala kvinnoförtrycket som råder i världen".

- Männen plågade och dödade dessa flickor med stöd av den patriarkala kultur som i tusentals år har härskat i Mellanöstern, säger Haideh Daragahi, och ingen kan få mig att tycka att denna kultur är lika mycket värd som till exempel den som numera råder här i Sverige!

MEN DET ÄR GIVETVIS inte svenskheten eller de nordiska generna som har gjort den dominerande kulturen i Sverige bättre när det gäller kvinnors rättigheter, enligt Haideh Daragahi. Nej, orsakerna är historiska; demokratin slog igenom tidigare här, kvinnorörelsen har varit framgångsrikare.

- Det är viktigt att komma ihåg att kulturer ständigt förändras, säger hon. Hedersmord har ju i historien förekommit även bland svenskar, och visst finns rester av förlegat, patriarkalt tänkande kvar i Sverige. Det händer till exempel att domstolar tycker att våldtagna kvinnor får skylla sig själva, och jämställdheten är ju långtifrån uppnådd. Men det är inte svårt att se att kvinnor ändå har det mycket bättre här än i Pakistan, Iran, Turkiet, Saudiarabien, Irak, Somalia, Sudan, USA . . . Sverige ska ha beröm för sin strävan efter jämställdhet och för att kritiker inte blir hotade eller dödade. Så är det inte överallt i världen - och så har det inte heller alltid varit här i Sverige.

HAIDEH DARAGAHİ VÄXTE upp nära basaren i den gamla delen av Teheran. Föräldrarna var fattiga idealister som älskade böcker och nya tankar.

- Jag klädde mig modernt, men jag kände ju trycket. Vi flickor skulle absolut vara oskulder tills vi gifte oss, allt annat var otänkbart. Och vi hade inte alls den frihet som våra bröder hade.

Men alla barnen i familjen fick chansen att utbilda sig, även flickorna. År 1967, när Haideh var 18 år gammal, reste hon till England för att studera vid East Anglia-universitetet. Elva år senare doktorerade hon i engelsk litteratur.

Hon kunde ha fått jobb i England eller USA, men hon valde att flytta hem till Teheran för att arbeta som universitetslärare och kämpa mot shahens diktatur.

ÅRET VAR REVOLUTIONENS 1978. Haideh var febrilt engagerad som feminist och vänsteraktivist.

- Vi trodde inte ett ögonblick att islamisterna skulle kunna gripa makten när shahen föll. Vi tog det som ett skämt när vi fick höra att mullorna hade tagit över!

Men det var inget skämt. De religiösa ledarna ville snabbt islamisera Iran, och de startade symboliskt genom att beordra alla kvinnor att bära slöja.

- Det ledde till världens största kvinnodemonstration, berättar Haideh. Den 8 mars 1979 protesterade tiotusentals upprörda kvinnor i Teheran mot slöjtånget. Människor hade levt under shahens diktatur så länge, de törstade efter frihet.

BAGARE, HEMMAFRUAR, metallarbetare och intellektuella diskuterade politik och demokrati på gator och torg, och vi på universitetet organiserade debatterna. Det var en fantastisk tid.

Kulturkritiker. Inom traditionella kyskhetskulturer är kvinnan mannens egendom. Hennes sexualitet tillhör honom. Detta kvinnoförtryck gör dessa kulturer sämre än till exempel den som numera råder i Sverige, säger Haideh Daragahi.

[Förstora bilden](#)

Regimen backade tillfälligt när det gällde tvånget att bära slöja. Under drygt ett år kunde Haideh och hennes kvinnliga vänner arbeta och röra sig i Teheran i moderna kläder. Men under tiden stärkte de religiösa fundamentalisterna sitt grepp om landet. Universitetet stängdes och slöjtvånget infördes igen, gradvis och med större kraft. Först inom armén, sedan inom vården och de statliga institutionerna. Och den kvinna som inte lydde avskedades direkt.

Haideh vägrade. Hon fick sparken på grund av "narkomani" och "ruttna idéer". Böcker brändes, studenter och lärare avrättades.

- Mina goda vänner greps och torterades. Flera arkebuserades i fängelset. Kända regimkritiker hängdes i lyftkranar. Meningen var att vi alla skulle bli rädda. Och det blev vi.

I MARS 1983 FLYDDE Haideh med hjälp av kurdiska vänstervänner till bergen i iranska Kurdistan. Ett år senare kunde hon utnyttja det kaos som hade uppstått i kriget mellan Iran och Irak; hon tog sig till Bagdad och satte sig helt odramatiskt i ett flygplan som tog henne till Sverige.

Haideh Daragahi hör alltså till de brutala islamisternas hårdaste kritiker. Men hon är också utled på den patriarkala tradition som i tusentals år har härskat och som enligt hennes syn på saken fortfarande dominerar i Mellanöstern.

- Traditionen, kulturen och religionen hör ihop, säger hon. Kvinnoförtrycket har i alla tider sanktionerats av islam - men också av kristendomen och judendomen.

BLAND DE INTELLEKTUELLA som hon umgicks med i Teheran och Kurdistan var det självklart att fördöma hedersmord, tvångsgifte och andra former av kvinnoförtryck som en avskyvärd del av kulturarvet. Men när hon kom till Sverige och framförde samma kritik mot samma kultur - då blev hon kallad kulturförrädare, även av svenska feminister och vänsterdebattörer.

- Fast jag är stolt över att bli kallad kulturförrädare, säger hon. Alla personer i historien som jag respekterar har varit kulturförrädare. Utan kritiker stelnar samhället. Det är de som bråkar om orättvisor och brister i den rådande kulturen som utvecklar och förbättrar den. Jag är ju inte motståndare till själva kulturen i Mellanöstern - utan till de omänskliga kulturdrag som dröjer sig kvar.

Men kvinnoförtryck förekommer även i Sverige. Det händer ju att svenska män dödar närstående kvinnor. Vilken skillnad ser du mellan dessa mord och de så kallade hedersmorden?

- I Sverige ser hela samhället ner på kvinnomördarna. Men män i Mellanöstern som dödar sina döttrar för att rädda familjens heder har den dominerande kulturens tysta stöd. I flera länder ger lagarna mildare straff för den sortens mord. Många hedersmördare blir inte ens straffade!

HAIDEH DARAGAHİ GÅR så långt att hon säger att den välmenande svenska toleransen mot patriarkala invandrarkulturer är förklädd rasism.

- Ja, för den bygger ju i grunden på värderingen att det är mindre allvarligt att invandrarkvinnor blir plågade än att svenska kvinnor blir plågade, förklarar hon.

Gert Svensson